

Milan Dekleva

Prvi dan

Ko je F. za seboj zaprl vrata, ga je nekaj zmotilo. Nekdo me ogroža, je pomislil, nekdo bi me rad vrgel iz tira. Ozrl se je okrog sebe, mežiknil v krošnjo javorja na privozu, ošvrknil strehe sosednjih hiš in avtomobile, parkirane ob živi meji. Nihče ni stal s klobukom, nabitim na čelo, kot se to dogaja v vohunskih filmih, na nebu ni bilo dveh sonc in krvavečih oblakov kakor v grozljivkah. In vendar ... Čuden občutek, da ovratnik njegove srajce ni le poškrabljen, ampak se kar krči in zateguje, ga je zbegal. In potem pikapolonica na vrhu nosu! Ne rdeča, ampak umazano rumena, je nejevoljno ugotovil po napornem škiljenju. Ujezil se je: lepo sedi, čisti krila in si zraven popeva! Že je bil zamahnil z roko, a je sredi giba odrevenel: lonček z gardenijo je stal na pragu na levi strani vrat! Vrtnarjenje je sicer prepuščal ženi, a se je točno spomnil – tu ne more biti napake! –, da je ob zori, ko ni mogel spati in je stopil na vrt, na levi stala kamelija. Misel, da ti nekdo navsezgodaj hodi po vrtu in premika lončnice, F.-ju ni bila pri srcu. Pri srcu, tako se samo reče, se je nasmehnil, saj ni rečeno, da imam srce, kot so mi bili že večkrat zatrdili.

Pikapolonica je vzletela svoji usodi naproti, F.-ju se je odkotalil kamen z nosu. Razmišljal je, da bi lončnici ob vratih zamenjal in ju postavil na pravo mesto, tja, kamor sodita. Morda pa, mu je šinilo v glavo, mogoče pa tisti, ki ju je prestavil, bolje od mene ve, kam sodita in kje je njuno pravo mesto na Zemlji. Ali celo v vesolju; morda ju je na levo in na desno namestila dolga božja roka, prsti previdnosti, ki niso nujno vlomilčevi ali ženini. Postal je neodločen, lastno cincanje in oklevanje sta ga tako razdražila, da je kar cepetnil. Pa še začel nisem s svojim prvim dnem, si je poočital. Žalostno se je ozrl na usnjeno črno aktovko, ki jo je stiskal v levici. Zakovice, s katerimi so bili prekriti vogali torbe, ki so se zato srebrno svetlikali, so mu za hip pregnale temne misli iz duše. Vlivale so zaupanje, mu v prsi zasidrale neznano moč. Pregnale noč iz duše, to se

samo tako reče, se je nasmehnil. Prsi sicer imam, za dušo pa nisem tako prepričan, a tudi moji najbližji in znanci niso.

Strumno je stopil na ulico in zamahnil s torbo, da so se zakovice zalesketale v soncu. Tedaj pa – zdelo se mu je, da skozi njega kaplja praznina – izgubljenost! Ponoči je moral ulico nekdo obrniti kot nalepko na škatlici za zdravila. Da bi prišel v središče mesta, kamor se je bil napotil, bi moral zaviti na desno, mimo soseda, ki je rad brskal po F.-jevi zasebnosti, mimo njegove idiotske vile z rdečimi stebrički in bahatimi zavesicami, a zdaj je ta sosedov kič nebeški stal na levi! Pomislil je, da sanja, in je torbo preusmeril, tako da ga je zakovica zadela, boleče tresnila v levo golen. S solzami v očeh si je moral priznati, da je buden, še preveč buden in čuječen! Prešinilo ga je, da mu je zdravnik nalašč predpisal nevarne tablete in zato halucinira. Zdravnik mu že nekaj časa ni bil všeč, oči je imel preveč skupaj in gledal je kot zlodej. F. je bil prepričan, da na njem preizkuša prefinjene homeopatske strupe. Ali pa, se je zbegal oziral po ulici gor in dol, ki sta bila zdaj dol in gor, ali pa mu je ponagajala gospa magistra v lekarni. Bila je ženina dobra prijateljica in se mu je morda maščevala za trpinčenja soproge. Tako naj bi menda mazačka govorila na tržnici in v operi. Ha, se je zarežal v brk (to se samo tako reče, saj ni imel brkov), kako naj bi kogar koli trpinčil človek, ki domnevno nima ne srca ne duše? Takšen osebek sploh ne more vedeti, kaj je trpinčenje, takšen individuum preprosto ne more biti ne dober ne slab.

Sosedov kičasti bordel je zdaj res na levi, je pomislil, a to ni nikakršno zagotovilo, da je na levi tudi središče mesta. Za hip ga je preplaval občutek izgubljenosti, zazdelo se mu je, da ga nekdo opazuje, oprezujoče čaka, kako bo ravnal, in se zraven škodoželjno hahlja v brado. Če jo ima, brado, si je rekel F. Prepričan je bil, da tisti, ki ga gleda, ni ne slednik ne zalaznik, ampak od povsod kukajoče, stooko in vseprisotno bitje, nekakšno božanstvo panteistov, ki se je zavleklo v stvari. Kaj pa v misli, se je zalazlo tudi v misli, je prešinilo F.-ja? Obstal je in položil roko na srce, da bi ne razgrajalo v njem s takšno maščevalnostjo. Torej ga le imam, srce, če ni organ za ljubezen, je vsaj za strah. V grlu ga je dušilo, kot bi se vanj ugnezdile mravlje. Ah, je potem odmahnil z roko, če me kdo nadzoruje, naj se piše v rit, potem je tako ali tako vseeno, katero pot bom ubral. Te besede, *naj se piše v rit*, so se mu zdele zares smešne. Pomenile so, da imajo zadnjico (in s tem pripadajoči ji zadnjik) tudi kamni, grmiči, zobne proteze in miza v pisarni, ki mu bo pripadala. Pomenile pa so tudi to, da bo na tem svetu, natrpanem s stvarmi, še veliko pisanja.

Šel je na desno, kot je tudi edino prav. Hodil je po ulici, ki se mu je zdela sumljivo podobna včerajšnji ulici, in potem zavil okrog ogla, proti

fakulteti. Stavba je bila tako grda, da si je vsakič, ko je šel mimo nje, zaželel arhitekta Kubusa sežgati na grmadi. Kubus, snovalec fakultete, je bil ljubljencek levih in desnih vlad, medtem ko ga je sredinska oblast naravnost oboževala. F. je imel, čeprav tega ni javno izražal, o arhitektu inkvizicijsko mnenje. F. je opazil, da je pred fakulteto zbrana velika množica protestnikov, ki nekaj jezno kriči, žuga s pestmi in maha s transparenti, zato je sklenil, da bo šel v mesto po ozki in vijugavi ulici, obdani s starimi hišami. Te hiše so smrdele po solitru in plesni in F. se jim je običajno izogibal; danes so mu – nič užaljene, brez dolgih nosov – prišle na pomoč in mu nudile zavetje. V misli sta se mu znova prikradli gardenija na napačni strani vrat in pikapolonica, ki je skušala na konici njegovega nosu vaditi *solfeggio*. V sencih, celo v kolenih je začutil vznemirjenje, tedaj pa – blisk, grom, strela, podganji cvilež! Pred njim je razkoračen, kot bi ga božji srd pribil v asfalt, stal zavaljeni hipsterski osebek s transparentom, na katerem je z mavričnimi črkami pisalo *Nocoj so dovoljene sanje, jutri bo nov dan*. Napis, ne akademski primat, je F.-ju pognal paro v ušesa, da je postal rdeč kot piščalka podkupljenega fuzbalskega sodnika!

Kako si drzneš! je zakričal F. Zdelo se mu je, da je v resnici zalajal, kot bi bil sosedov nagnusni bulmastif, in to mu je vtilo dodatno merico poguma, ga podžgalo kot burja ogenj v laški strehi. Kakšna idiotska napaka! je renčal vedno glasneje, da so se protestniku tresle hlače. Kje pa živiš, bedna kreature? Saj si kot en pobarvan škržat! Danes je nov dan, na glavo obrnjen dan! A živimo v komunizmu, da nam bo diktator dovolil sanjati? Sanja vsak, in to tako, kot noče! Za grozo, ki jo pri tem doživlja, ne rabi dovolilnice, prepustnice, zelene karte ali potnega lista! Sanje bi bilo treba prepovedati, zaukazati pa jutri, ki je preklemano vprašljiv! F. je imel peno na ustnicah, tudi v tej podrobnosti je spominjal na bulmastifa. Ker je oni drugi mirno stal, le usta so se mu odpirala vedno bolj na stežaj, mu je kričal v brk tako besno, da so se stene hiš upogibale kot mlad sir in je z oken kapljala sirotka. Očitno je danes moj prvi in zadnji dan, preklete duše pokvarjene! Kdo mi je ponoči nosil stvari po vrtu? Kdo je zamenjal strani neba? Kdo mi zvoni v glavi, zakaj me srbi koža in zakaj nihče več ne upošteva pravopisnih pravil? Čutil je, kako mu otrdeva roka, kako se mu dlan samodejno krivi v pest. Zaželel si je načičkanega posraneta treščiti na gobec, a tedaj je zagledal na ulici cel trop protestnikov, ki se jima je molče in v drncu bližal. Umolknil je, potem pa v cikcaku zbežal do vrat bližnje hiše in pritisnil na kljuko. Vrata niso bila zaklenjena, smuknil je v odrešujoči smrad hodnika. Medtem ko je čakal, da se mu oči privadijo na temo, je poslušal kot zajec: ne, nihče mu ni sledil, trop je sledil nagonu krvi in nadaljeval pohod proti fakulteti. Naslonil se je na zid, si otrl znoj s čela. Še dobro, da se mu ne mudi in je odšel od doma tako zgodaj!

Non c'è maggior cieco di colui che non vuol vedere, je zaslišal v svoji bližini. Glas je prihajal od spodaj, iz višine kolen, in res, vanj so žareče, kot bi bile lakirane, boljčale temne oči. Ni mu bilo jasno, zakaj nemški ovčar govori italijansko in od kdaj on sam razume ta jezik. Teh malenkosti sploh ni utegnil razmisliti, zato si jih ni gnal k srcu, ki ga je očitno imel. Jaz vendar hočem videti! je ugovarjal. Ovčar, ki je bil sicer brez posebnosti, je skomignil z ušesi. *La fortuna va afferrata per i capelli*, je brezbrizno rekel kosmatinec. Globok pasji pregovor je razburkal F.-jevo domišljijo! Spomnil se je, kako so se v šoli učili o vedeževalki Pitiji. Spustil se je na kolena in začel gledati, ali je v betonu kaka špranja, iz katere puhtijo, tako kot v Delfih, omamni hlapi, ki so razsvetlili psa in bodo morda tudi njega. Našel ni ne razpoke ne smisla besed. Čemu je treba srečo zgrabit za lase, če pa je plešasta odkar ve zanj? je tuhtal. V takšnem kočljivem položaju ga je zalotila neka gospodinja, ki je po stopnicah privlekla veliko vrečo smeti. Zavrisnila je tako predirljivo, da jo je F. jadno ucvrl po hodniku. Zbežal je skozi zadnja vrata, ki so vodila na zasmeteno dvorišče, s prese-netljivo gibčnostjo preplezal zidano ograjo, s katere je odpadal omet, se odtihotapil na hodnik sosednje hiše in potem ven na bližnjo ulico.

Nikjer ni bilo žive duše; o protestnikih, ki so ga spravljali ob pamet, ni bilo ne duha ne sluha. Zamišljen je odkorakal do ogla in zavil proti Trgu republike. Ja, trg je bil pred njim, a drugačen od onega, ki ga je bil vajen. Namesto banke, ki je še včeraj stala za kipom Neznanega junaka, se je tam repenčil parlament, ki ni imel treh, ampak kar sedemnajst nadstropij! To je bilo za majceno državo in za F.-ja preveč. Posumil je, da so mu ponoči navrtali lobanjo in v možgane vgradili elektronsko napravo, ki zdaj izkrivlja njegovo prostorsko sliko in ga bega. Iz rok je izpustil aktovko, da so zakovice zamolklo tlesknile ob granitne kocke, in se prijel za glavo. Mrzlično je otipaval lasišče in iskal znake gnusnega posega; sledi bi morale biti jasne, a zatipal ni ničesar, nobenega robu, nobene brazgotine. Mojstri, pravi mojstri, ga je prešinilo. Bil je tako pretresen, da se je opotekel proti bližnji klopci pod kostanjem, sedel in za hip zatisnil oči, da bi zbral misli. Če so sploh še moje, te misli, ta zbegana zmeštrana mineštra v glavi.

Ko je odprl oči, je ob njem sedel razcapan, posvaljkan in po pomijah za-udarjajoč klošar. Nesramno je škilil proti njegovi svetleči se torbi, cmokal, mevljal, prdel in se režal kot pečen maček. Ha, si je rekel F., nikar ne misli, da si me nasral! Dobro si se zakamufliral, a kože ne moreš zamenjati, sodelavca tajne policije spoznam po tem, da se mi začnejo potiti podplati. Gospod, je rekel zakrinkani inšpektor, a mate kakšen evrček, da mi ne bi duša zmrzlina od pomankanja alkohola? Boš! je zakričal, da so policistu

iz žepov popadale steklenice s serumom resnice in pločevinke, polne prisluškovalnih naprav. Boš, a misliš, da si Bob Rock iz TNT-ja? Tole je zadnji, ne pa prvi dan! Name se spravljaš, na državnega uslužbenca, svojega polbrata, tamle za ogrom pa rovarijo specialne brigade anarhistov, ki ponoči po vrtovih premikajo lončke z rožami, premeščajo vile, zasipavajo bazene in kosmate vohune učijo italijansko! Tako te bom opalil ... Klošar je v resnici mrknil, kot bi prišel iz stripa, zato si je moral F. dati duška s tem, da je divje brcal pločevinke in steklenke okrog sebe in na cesto. Stresni dogodki, ki so ga pehali sem in tja na poti v službo, so ga utrudili, spet se je usedel. Misli, si je zaukazal, misli, tako boš vsaj vedel, če so možgani še tvoji in jih ne nadzoruje kaka prostozidarska loža ali Opus Dei ali Stranka neoliberalnih korenjakov.

Sum, da misli niso njegove, je ostal, podobe v glavi so bile čudno tuje in so vodile v smer, ki je ni hotel ubrati. Če je prvi dan neke vrste renesansa, neke vrste prerod, je tuhtal, mora on sam postati celovita in trdna oseba in ne polčlovek, kakršen je bil do zdaj. Ne krop ne voda, ne tič ne miš. Saj ne, da bi bil slabič, to ne – že kot otrok se je večkrat stepel, pa čeprav je potem z razbitimi ustnicami in popraskanimi koleni obležal v blatu. Mačko iz bližnjega bloka je z žebljem pribil na vrata namesto prazničnega venčka, ker jo je slišal peti nabožne pesmi. Tudi žene se ni bal, kljub slabi vesti, da jo je napol prevaral. Samo ustno, kot je rad razlagal v bifeju, kadar ni bil ne pijan ne trezen. Kadilec ni bil, čeprav je včasih kako zrolal in posmotkal. Da bi bil zasvojen s kombinirani pri praški ne bi bilo pravično trditi in lepilo je vdihaval le, kadar je v garaži sestavljal past za podgane. Ni bil ne bogatun ne prosjak, še srednjemu razredu je komajda pripadal. Zdaj pa – namesto da bi bil iz enega kosa kot njegov mostiček v ustih desno zgoraj – je bil resno načet, duševno scefiran kot državni proračun. Vse se je zarotilo proti njemu, čeprav nikoli ni bil ne oportunist ne nevaren sovražen element.

Zarota proti meni je pa lahko celovita, jebemti svet! Koliko dela so si dali ali so si dale, ali si je dal ali si je dala, ali sta si dala ali sta si dali, mu je šel srh po koži. A v hudi krizi vedno pride rešitev, ga je presekalo, prvi dan moram vzeti dobesedno, v bibličnem smislu! Navidezni red in smisel, ki sem ju živel, sta bila pravzaprav neuresničena zamisel. Red in smisel bom moral strpno in brez strahu, postopoma in odločno uresničiti. Prvi dan je dan velikega poka, nič čudnega, če so stvari kaotične in lonček z gardenijami ne stoji na pravem mestu. Jasno, je olajšano vzdihnil, ne gre za vesoljno zaroto, ampak sladke težave stvarjenja, ki je v mojih rokah!

Jaz sam sem stvarnik, zato imam občutek, da mi nekdo govori v možganih in mi narekuje prefinjen in zapleten načrt. Če ne bi bilo tako, bi ne mogel razumeti pikapolonic in psov in ne bi znal italijansko. Hvala bogu, si je oddahnil, potem pa se je prešerno nasmehnil. Moral bi reči, hvala, F.! Veselo se je našobil in zažvižgal napev iz filma *Most na reki Kwei*. Ozrl se je proti nebu; bil je razočaran nad pusto, sivkasto modrino. To bo treba prebarvati z živahno, oceansko modro, se je pridušal, a pustimo času čas. Pri stvarjenju je treba biti praktičen, od smotra k smotru, sicer se vse skupaj skazi in sfiži. Bil je tako poln volje, da ga je kar privzdignilo na noge.

Prečkal je cesto, čeprav bi ga skoraj podrhl avto, ker je pripeljal po levi. Stopal je desno in še bolj desno do Schönbergove in po njej do veličastnega marmornatega vhoda v ministrstvo, ki ga je spominjalo na Potočko zijalko. Z razočaranim pogledom je ošinil zakovice na torbi, ki so bile prej motne kot bleščeče, in čevlje, ki so bili prej blatni kot zloščeni. Pri velikih stvareh se konju ne gleda v zobe, je skomignil in se vzel po črnem marmornatem stopnišču, previdno prestopajoč bele kamnite žile. Varnostnik, ki je stal pri vratih, ga je ošinil s pogledom, potem se je znova zastrmel v (samo njemu znano) neznano sanjarijo, ki je bila zelo daleč od stvarnosti. Varnostnik in drugi uslužbenci so F.-ja dobro poznali, saj je že večkrat prišel na pogovor z vodjo kadrovske službe, da bi uredil službene dokumente. Ministrovo ljubico raje pustite pri miru, je F. prijazno rekel varnostniku, a strumni mladenič se za opazko ni zmenil. Svetlolaska v sprejemnici je stala za pultom z računalnikom. Na zaslonu je moralo biti nekaj hudo hudomušnega, kakšen opolzec politični tvit ali erotomanski blog, saj ji je usta raztegovalo do –

Ne, ni mogoče reči do ušes, je pomislil F., ker jih sploh nima. Odrezani uhlji so bili pokriti z bunkastimi slušalkami, v njih je Bob Marley prepeval *no tumor no brain*. Gospodična, ni se vam treba sprenevedati, je rekel F. Jaz sem stvarnik, med drugim razumem angleško in vem, da ste si v navalu ljubosumja odrezali uhlje. O, za prvi dan smo pa razposajeni, gospod F., je rekla vratarica ali hostesa, odvisno od perspektive gledanja. Očitno njeni bobniči, srednje in notranje uho, srp, kladivence in nakovalce niso poškodovani, je prešinilo F.-ja. No, ja, ni še za vriskat, je odvrnil. Kljub vsemu bi bilo bolje, da si pustite dolge lase, potem vam ne bo treba natikati slušalk. Zdaj pa je bila mladenka prizadeta in užaljena in je ugovarjala, da se stvarnik pač ne spozna na modne pričeske. Preden greste v pisarno, se oglasite pri gospodu ministru, je zlatolaska s hladnim glasom naročila F.-ju. Gospod minister vam bo razložil usmeritev dela. Z zmrdo na ustnicah se je zazrla v njegove čevlje. Avtomat za čiščenje obutve stoji ob dvigalu, je zlobno pripomnila.

Ko bi le vedela, kdo bo koga usmerjal, si je rekel F., medtem ko ga je dvigalo vozilo do direktorjeve sobe. Kljub svojemu avtoritarnemu, tako rekoč nebeškemu položaju je potrkal; skoraj pol življenja se je vedel vljudno. Ja, je rekel zveneč bariton za oblazinjenimi vrati. F. je vstopil. Bil je očaran nad ministrovo pisarno, v njej sta z roko v roki vladala udobje in protestantska skromnost, usnje in les, rožno olje in sivka. V tem prostoru je vladal red, ki ga je F. že od jutra pogrešal. Z očmi je začel meriti razmerja v prostoru; morda mu bodo prišla prav, ko bo v naslednjih dneh urejal veselje. A spet ga je, kot že doma, nekaj vznemirilo, mu grozilo in prestrezalo njegove miselne tokove in srčne želje. Najprej je mislil, da je vzrok njegovega nelagodja osa, ki je zašla v pisarno in se na ministrstvu očitno ni dobro znašla. Z iztegnjenim želom je srborito brenčala in čakala, da bo nastopil primeren trenutek za napad. Ampak ne, o groza! Prebledel je in se opotekel, moral se je oprijeti naslonjala oblazinjenega fotelja. Minister! On sam –

Nekaj trenutkov ni verjel očem, ker so se mu v njih nabrale solze in mu zameglile pogled, a potem je videl in razumel, resnica je kot gola odaliska stala pred njim. No, ja, bil je minister, vzravnal pred oknom, čisto nasprotje svetlobe za njim. Obris telesa je bil oster in obdan z obstretom. Kirlianov efekt ne laže, to je vedel. Iz ministrove glave, ramen in rok so se prasketaje vili obarvani valovi nečiste duše, radiacija zla. Ne, niso bili modri in zlati, ampak krvavo rdeči in črni s srebrnimi pikicami, bili so elektromagnetna emanacija, sevanje in izžarevanje vrhovne hudobije.

Sedite, ga je pozval padli angel, iz rahlo ukrivljenih prstov so mu sikali zublji uničenja. Sedel je le zato, da je lahko torbo položil na drhteča kolena in s potnimi prsti odprl pokrov. Narahlo je tlesknilo, a za F.-ja je bil ta zvok mogočnejši od *Ode radosti*.

Ko je torbo zaprl, je narahlo tlesknilo. Kar šel bom, čeprav je še zgodaj, je zaklical v globino hiše in gor po stopnicah, kjer je spala žena. Prvi dan službe je odločilen, saj veš, na trnih sem. Te je strah, je zaslišal iz daljave. Ja, je rekel, a je to kaj čudnega?

Ko je za seboj zaprl vrata, ga je nekaj zmotilo.